

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

МАКЕДОНСКИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 36036/04)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

20 януари 2011 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

20/04/2011 г.

Решението става окончателно при обстоятелствата, посочени в член 44 § 2 от Конвенцията. Може да претърпи редакционни промени.

По делото на Македонски срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камара в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Райт Марусте (Rait Maruste),
Марк Вилигер (Mark Villiger),
Изабел Бери-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre), *съдии*,
Павлина Панова, *ad hoc съдия*,

и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на Отделението*,
след проведено закрито заседание на 14 декември 2010 г.,
постанови следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 36036/04) срещу Република България, подадена пред Съда на 8 октомври 2004 г. от българския гражданин г-н Георги Михайлов Македонски (наричан по-нататък “жалбоподател”) на основание член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък “Конвенцията”).

2. Жалбоподателят се представлява от г-жа З. Стефанова – адвокат, практикуващ в София. Българското правителство (наричано по-нататък „правителството”) се представлява от правителствения агент г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. На 6 ноември 2008 г. председателят на Пето отделение решава да се изпрати уведомление за жалбата до правителството. Решено е също да се разгледат едновременно допустимостта и съществуването на жалбата (член 29 § 3 от Конвенцията).

4. Съдия Калайджиева, избрана по отношение на България, се отвежда от разглеждане на делото. Председателят на камарата определя съответно г-жа Павлина Панова да заседава като съдия *ad hoc* (член 26 § 4 от Конвенцията и член 29 § 1 от Правилника на Съда).

ФАКТИТЕ**I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО**

5. Жалбоподателят е роден през 1941 г. и живее в София.

А. Наказателното производство срещу жалбоподателя

6. На неуточнена дата през 1992 г. Софийска районна прокуратура образува наказателно производство срещу жалбоподателя по обвинение за длъжностно присвояване в особено големи размери в качеството му на длъжностно лице – завеждащ финансова служба в КНСБ.

7. На неуточнена дата обстоятелството, че срещу жалбоподателя е образувано наказателно производство, е оповестено в местния печат. Жалбоподателят твърди, че е бил уволнен и впоследствие е имал затруднения да си намери работа в сферата на финансите.

8. На 22 март 1993 г. обвинението срещу жалбоподателя е изменено на длъжностно присвояване.

9. След това делото явно е препращано между прокуратурата и следствените органи няколко пъти, като последното такова връщане е на 6 февруари 1996 г.

10. На неуточнена дата се установява, че следственото дело на жалбоподателя липсва. На 9 юли 2003 г. районната прокуратура разпорежда следственото дело на жалбоподателя да бъде възстановено.

11. Между октомври 2003 г. и май 2004 г. жалбоподателят подава няколко молби до Софийски районен съд за активиране на процедурата по член 239а от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г. (НПК) за разглеждане на делото в съда по искане на обвиняемия. За да се произнесе по молбите в предвидения 7-дневен срок, районният съд няколкократно изисква от прокуратурата да му изпрати следственото дело, което изглежда не е сторено.

12. На 11 март 2004 г. Софийски районен съд връща делото на органите на прокуратурата с указания в двумесечен срок да внесат обвинителен акт срещу жалбоподателя или да прекратят наказателното производство срещу него.

13. На 8 април 2004 г. Софийска районна прокуратура прекратява наказателното производство срещу жалбоподателя поради това, че не са събрани категорични доказателства за извършено от него престъпление.

14. На 2 юни 2004 г. Софийски районен съд с определение потвърждава прекратяването на наказателното производство.

Б. Забраната за напускане пределите на страната

15. Със заповед от 20 януари 1994 г. районната прокуратура налага на жалбоподателя забрана да напуска пределите на Република България съгласно член 7 от Закона за задграничните паспорти. Забраната остава в сила за целия срок на наказателното производство.

16. На неуточнена дата през 2002 г. жалбоподателят подава жалба до Софийска окръжна прокуратура, с която иска отмяна на забраната за напускане на страната, за да може да предприеме пътуване до Бивша югославска република Македония. На 27 декември 2002 г. искането е прехвърлено на районната прокуратура.

17. Със заповед от 14 юли 2003 г. районната прокуратура отказва да отмени изцяло забраната за напускане на страната, тъй като се налагало извършване на по-нататъшни следствения действия. Забраната обаче е отменена за срок от един месец, считано от 1 август 2003 г., за да може жалбоподателят да предприеме желаното пътуване. Жалбоподателят не е обжалвал заповедта пред по-горната по степен прокуратура.

18. На неуточнена дата през август 2003 г. жалбоподателят получава задграничен паспорт. Опитва да напусне страната на 5 септември 2003 г., но не му е позволено, а паспортът му е отнет на границата, тъй като разрешението му да пътува в чужбина за определен срок е изтекло.

19. Жалбоподателят твърди, че на неуточнена дата след това е подал молба за отмяна на забраната за напускане на страната, но не е получил отговор.

20. На 8 април 2004 г. районната прокуратура отменя наложената на жалбоподателя забрана за напускане на страната едновременно с прекратяването на наказателното производство срещу него.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

А. Член 239а от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г.

21. С допълнение от юни 2003 г. към НПК е добавен нов член 239а, който предвижда възможност обвиняемият да поиска делото му да бъде разгледано от съда, ако предварителното производство не е приключено в определения от закона срок (две години, когато обвинението е за тежко престъпление и една година в останалите случаи). Тази възможност е запазена в новия НПК от 29 април 2006 г. (член 368-369), но е отменена от 28 май 2010 г.

Б. Закон за отговорността на държавата и общините за вреди

22. Относимата част на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г. (ЗОДОВ, загл. изм. 2006 г.) предвижда, че държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от разследващите органи, прокуратурата или съда, при, наред с другото (*inter alia*), неправомерно обвинение в извършване на престъпление, ако лицето бъде оправдано или ако образуваното наказателно производство бъде прекратено поради това, че деянието не е извършено от лицето или че извършеното деяние не е престъпление (член 2, т. 2). Законът не споменава прекомерна продължителност на наказателното производство или забраната за напускане на пределите на страната като основание за предявяване на иск за обезщетение за вреди.

В. Забрана за напускане на пределите на Република България

23. Преди 1999 г. налагането на забрана за напускане на страната е било уредено от Закона за задграничните паспорти (ЗЗП), където в член 7 (б) се предвиждало, че задграничен паспорт може да бъде отказан на лице, срещу което има образувано досъдебно производство, и от член 147 § 3 от НПК в сила от 14 октомври 1994 г. до 1 януари 2000 г., който предвиждал обвиняем, срещу когото е взета мярка за неотклонение за умишлени престъпления от общ характер, които се наказват с лишаване от свобода повече от три години, да не напуска пределите на страната без разрешение на прокурора или съда.

24. През април 1999 г. ЗЗП е заменен от Закона за българските лични документи, където в член 75 (3) се предвижда лицата, срещу които има неприключило досъдебно производство, да не бъдат допускани да напускат България, паспортите им да бъдат отнемани, а молбите им за издаване на нови паспорти да бъдат отказвани.

25. Редът е променен отново на 1 януари 2000 г. с новия член 153а от НПК (заменен от 29 април 2006 г. с член 68 от новия НПК), който гласи, че в досъдебното производство за извършено тежко умишлено престъпление, прокурорът може да забрани на обвиняемия да напуска страната. Когато е наложена такава забрана, прокурорът се произнася по искането на обвиняемия за временно разрешение за конкретни пътувания извън страната за определен срок. Отказът на прокурора подлежи на обжалване пред съответния първоинстанционен съд. В съдебното производство горепосочените правомощия на прокурора се осъществяват от съда, който разглежда делото.

26. Новият НПК от 2006 г. предвижда в член 68 § 5 възможност обвиняемият или неговият защитник да поискат от съда пълната отмяна на забраната, ако повече не съществува опасност обвиняемият да се укрие извън страната.

ПРАВЕН АНАЛИЗ НА ФАКТИТЕ

I. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ВЪЗРАЖЕНИЕТО НА ПРАВИТЕЛСТВОТО ЗА НЕДОПУСТИМОСТ

27. Правителството твърди, че жалбоподателят не е изчерпал всички налични вътрешноправни средства за защита, тъй като не е завел дело за обезщетение за вреди по член 2 т. 2 от ЗОДОВ, и визира съществуващата по този член възможност да се получи обезщетение за неправомерно обвинение в извършване на престъпление. Жалбоподателят опонира, че искът за обезщетение по ЗОДОВ не е представлявал средство за правна защита, което да бъде изчерпано по отношение на оплакванията му.

28. Съдът отбелязва, че жалбоподателят се оплаква от продължителността на наказателното производство и забраната за пътуване зад граница. Член 2, ал. 2 от ЗОДОВ предвижда отговорност на държавата и обезщетение за вредите, причинени на граждани от разследващите органи, прокуратурата или съда в няколко случая, изредени в изчерпателен списък, сред които не са споменати прекомерна продължителност на наказателното производство или мерки за процесуална принуда, взети спрямо обвиняем в наказателно производство, като забрана за напускане на страната. Правителството така и не е посочило как дело по член 2 ал. 2 от ЗОДОВ би осигурило съдебно удовлетворение за настоящите оплаквания пред Съда относно претендираната прекомерна продължителност на наказателното производство и забраната за напускане на страната. Правителството не е представило освен това копия от решения на национални съдилища, с които са били присъдени обезщетения по ЗОДОВ за прекомерна продължителност на наказателно производство или за забрана за напускане на страната. Съдът отбелязва също, че подобно възражение срещу оплакване за продължителността на съдебното производство е отхвърлено в предишни дела (вж. решенията по делата *Налбантова срещу България*, № 38106/02, § 35, 27 септември 2007 г., *Дойнов срещу България*, № 68356/01, §§ 31 – 37, 27 септември 2007 г. и *Мирчев и други срещу България*, № 71605/01, §§ 16 – 18, 27 ноември 2008 г.) и не вижда причина за различно заключение по настоящото дело.

29. С оглед на горепосоченото Съдът не намира за доказано от страна на правителството, че при обстоятелствата в настоящия казус исково дело по ЗОДОВ би осигурило подлежащо на изпълнение право на обезщетение, което би могло да се счита за ефикасно, достатъчно и достъпно средство за правна защита за оплакванията на жалбоподателя относно продължителността на наказателното производство и забраната за напускане на страната. Освен това не изглежда това право да е осигурено от друга разпоредба от българското законодателство (вж. параграфи 21 – 26 по-горе).

30. Въз основа на гореизложеното Съдът отхвърля възражението на правителството за неизчерпване на всички налични вътрешноправни средства за защита.

II. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 2 ОТ ПРОТОКОЛ № 4

31. Жалбоподателят се оплаква по член 2 от Протокол № 4, че наложената му през 1994 г. забрана за напускане на страната е била необоснована и несъразмерна.

Относимата част на член 2 от Протокол № 4 предвижда:

„2. Всеки е свободен да напусне пределите на всяка държава, включително и на своята.

3. Упражняването на това право не подлежи на никакви ограничения, освен на тези, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната или обществената сигурност, за поддържане на обществения ред, за предотвратяване на престъпления, за защитата на здравето и морала или на правата и свободите на другите.“

А. Допустимост

32. Съдът отбелязва, че забраната е била наложена на жалбоподателя през 1994 г. и е била отменена през април 2004 г. Затова Съдът има времева компетентност (*ratione temporis*) да разгледа периода след 4 ноември 2000 г. – датата на влизане на Протокол № 4 в сила за България. След тази дата и до отмяната на забраната на 8 април 2004 г. свободата на придвижване на жалбоподателя е била ограничена в продължение на три години, пет месеца и четири дни.

33. Съдът намира също, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията и не е недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

1. Становищата на страните

34. Жалбоподателят твърди, че към момента, когато му е била наложена забраната за напускане на страната, относимото законодателство е предвиждало автоматичното ѝ налагане без каквато и да било оценка на баланса между правата на индивида и изложените на риск обществени интереси. Тази мярка за процесуална принуда не е била необходима в неговия случай и е била наложена от прокуратурата, която не може да се счита за независим орган. Освен това, дори след влизането в сила през 2000 г. на член 153а от НПК, във вътрешното право е нямало правни норми, позволяващи цялостната отмяна на забраната. Този нов член е позволил на прокуратурата единствено да дава временни разрешения на обвиняемия с взета мярка за неотклонение да напуска страната за конкретно посочени пътувания. Жалбоподателят твърди също, че след влизането в сила на член 153а от НПК не е била направена преоценка дали наложената му забрана все още е била необходима и дали е съответствала на целите на въпросния член.

35. Правителството твърди, че правото на жалбоподателя на свободно придвижване не е било нарушено, тъй като основната цел на забраната е била да се осигури участието му в наказателното производство срещу него. Забраната не е била абсолютна и след 2000 г. е имало възможност за преразглеждането ѝ от съда. Твърди се също, че след 2000 г. забраната не се е налагала автоматично на всички лица, срещу които има образувано наказателно производство, а само на обвиняеми, привлечени за тежко престъпление, и то не на всички, тъй като прокурорът е можел да решава дали да наложи забрана или не.

Освен това през 2003 г. на жалбоподателя е било разрешено да напусне страната, за да посети Бивша югославска република Македония.

2. Преценката на Съда

36. Съдът припомня, че член 2 от Протокол № 4 гарантира на всеки правото на свободно придвижване, включително правото да напусне пределите на всяка държава и да отиде във всяка друга държава, в която е законно приет. Всяка ограничаваща това право мярка трябва да е в съответствие със закона, да следва една от оправданите цели, посочени в третия параграф на горепосочената разпоредба на Конвенцията и да постига справедлив баланс между общественния интерес и правата на индивида (вж. *Бауман срещу Франция (Baumann v. France)*, № 33592/96, § 61, ЕСПЧ 2001-V).

37. Съдът отбелязва, че наложената на жалбоподателя забрана представлява намеса в правото му да напуска пределите на страната.

38. По отношение на законосъобразността и легитимната цел на тази намеса Съдът е удовлетворен, че забраната е с правно основание в разпоредбите на приложимото законодателство (вж. параграфи 15 и 23 – 26 по-горе), а легитимната ѝ цел е била превенция на престъпността. Следователно тя е в приложното поле на член 2 § 3 от Протокол № 4 (вж. *Фьодоров и Фьодорова срещу Русия (Fedorov and Fedorova v. Russia)*, № 31008/02, § 37, 13 октомври 2005 г.).

39. Относно съразмерността на намесата Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил обвинен за престъпление, което се наказва с лишаване от свобода, и че държавата може да прилага различни превантивни мерки, ограничаващи свободата на обвиняемия, за да осигури успешното провеждане на наказателно преследване (вж. *Фьодоров и Фьодорова*, § 41, посоченото по-горе), в това число забрана за напускане на страната.

40. В тази връзка Съдът отбелязва, че наложената на жалбоподателя забрана не е била абсолютна. Той е могъл да поиска временната ѝ отмяна, което всъщност е направил, и е могъл да напусне страната, при условие че преди това получи разрешение от прокурор.

41. В предишни дела срещу България, където жалбоподателите не са искали разрешение за напускане на страната и следователно не е имало отказ за даване на разрешение, Съдът е отхвърлял подобни оплаквания като явно необосновани (вж. *Христов срещу България* (реш.), № 32461/02, 3 април 2006 г. и по-скорошното дело на *Йордан Йорданов и други срещу България*, № 23530/02, § 75, 2 юли 2009 г.). За разлика от тези дела жалбоподателят по настоящото дело се е възползвал от тази възможност и през 2003 г. е получил разрешение да напусне страната за месец. Вярно е, че приложимото тогава законодателство не е предвиждало изрична възможност за цялостна отмяна на веднъж наложена забрана. През 2003 г. обаче прокурор от районната прокуратура, която била наложила забраната на жалбоподателя, е

преразгледал представената обосновка за продължаване на забраната и е заключил, че мярката не може да бъде отменена изцяло, тъй като се налагало извършване на допълнителни следствени действия. Съдът не намира причини да вярва, че ако прокурорът бе решил, че не са необходими по-нататъшни следствени действия, забраната нямаше да бъде отменена изцяло.

42. Независимо от това, предвид обстоятелството, че наказателното преследване срещу жалбоподателя не е било придвижено отвъд фазата на досъдебното производство, където в продължение на почти девет години до 2003 г. не са били проведени почти никакви следствени действия с участието на жалбоподателя, както и че след юли 2003 г. не са били проведени абсолютно никакви следствени действия, Съдът не е убеден, че продължаването на забраната е било оправдано. Затова удължаването на забраната е нарушило справедливия баланс между правото на жалбоподателя да се придвижва свободно и обществения интерес за превенция и противодействие на престъпността.

43. Съдът отбелязва още, че искането на жалбоподателя да напусне пределите на страната, макар и подадено в края на 2002 г., е било разгледано едва през юли 2003 г. Предвид обстоятелствата по делото този срок от около шест месеца, който е бил необходим на съдебните органи да отговорят на искането на жалбоподателя, не може да се счита за разумен. Затова Съдът приема, че при разглеждането на искането на жалбоподателя надлежните органи не са действали с дължимата грижа.

44. Трябва също да се отбележи, че забраната за пътуване е останала непроменена в продължение на повече от девет години, от които повече от две са във времевата компетентност на Съда, и че извършената през юли 2003 г. преоценка на положението на жалбоподателя е единствената извършена преоценка за целия този срок. Жалбоподателят очевидно не е получил отговор на последващата му молба за отмяна на забраната (вж. параграф 19 по-горе). Макар да отчита довода на правителството, че след 1 януари 2000 г., когато е влязъл в сила новият член 153а, налагането на ограничителната мярка вече не е ставало автоматично, Съдът отбелязва, че правителството не е представило документи, които да сочат, че тогава е била направена нова оценка дали продължаването на ограничението е обосновано.

45. Съдът припомня, че дори когато ограничението на личната свобода на придвижване първоначално е било основателно, автоматичното му продължаване за дълъг период от време може да го превърне в несъразмерна мярка, която нарушава правата на човека (вж. наред с други примери решенията *Ринер срещу България* (*Riener v. Bulgaria*), № 46343/99, § 121, 23 май 2006 г., *Луордо срещу Италия* (*Luordo v. Italy*), № 32190/96, ЕСПЧ 2003-IX, *Фолдеш и Фолдешне Хайлик срещу Унгария* (*Földes and Földesné Hajlik v. Hungary*), № 41463/02, §§ 30 – 36, ЕСПЧ 2006-XII и *Бесеней срещу Унгария* (*Bessenyei v. Hungary*), № 37509/06, §§ 21 – 24, 21 октомври 2008 г.). Според виждането на Съда надлежните органи нямат право да

продължават да налагат продължителни ограничения на свободата на придвижване без периодична преоценка на тяхната основателност (вж. *Ринер*, § 124, горепосочено).

46. С оглед на горното Съдът счита, че поведението на държавните органи в настоящия случай е било в противоречие със задължението им по член 2 от Протокол № 4 да полагат необходимите грижи, за да гарантират, че всяка намеса в правото да се напускат пределите на собствената държава е основателна и съразмерна през целия срок на действието ѝ в конкретните обстоятелства по случая. Следователно е налице нарушение на гарантираното от член 2 на Протокол № 4 право на жалбоподателя да напуска пределите на своята държава.

III. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ТВЪРДЕНИЯТА ЗА НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 6 § 1 И ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

47. Жалбоподателят се оплаква, че продължителността на наказателното производство срещу него е била несъвместима със заложеното в член 6 § 1 от Конвенцията изискване за „разумен срок“ и че не е разполагал с ефикасни средства за правна защита в това отношение съгласно разпоредбата на член 13.

Относимата част на член 6 § 1 гласи следното:

„Всяко лице, при решаването на ... основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на ... гледане на неговото дело в разумен срок, от ... съд ...“

Член 13 от Конвенцията предвижда следното:

„Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.“

48. Правителството оспорва това твърдение.

49. Съдът отбелязва, че подлежащият на разглеждане период е започнал на неуточнена дата през 1992 г., когато е било образувано наказателното производство срещу жалбоподателя. Като се има предвид обаче, че Конвенцията е влязла в сила за България на 7 септември 1992 г., това е най-ранната дата, която може да се счита за начало на относимия период. Производството е приключило на 2 юни 2004 г., когато районният съд е потвърдил прекратяването му. Следователно е продължило приблизително дванадесет години.

А. Допустимост

50. Съдът отбелязва, че оплакванията не са явно необосновани по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията и не са недопустими на други основания. Следователно трябва да бъдат обявени за допустими.

Б. По същество

1. Относно твърдяното нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията поради продължителността на наказателното производство

51. Съдът припомня, че оценката дали продължителността на съдопроизводството е разумна трябва да се прави в контекста на обстоятелствата по делото и с оглед на следните критерии: сложността на делото и поведението на жалбоподателя и на надлежните органи (вж. наред с много други *Пелисие и Саси срещу Франция (Pélissier and Sassi v. France)* [ГК], № 25444/94, § 67, ЕКПЧ 1999-II).

52. Съдът често установява нарушения на член 6 § 1 от Конвенцията по дела, в които се повдигат сходни въпроси с тези в настоящото дело (вж. горепосоченото *Пелисие и Саси* и *Балабанов срещу България*, № 70843/01, 3 юли 2008 г.).

53. Като разгледа внимателно всички предоставени му материали, Съдът счита, че правителството не е привело убедителни факти или доводи, навеждащи на различно заключение по настоящото дело. Производството е останало в досъдебната фаза повече от единадесет години. Не изглежда делото да представлява фактическа и правна сложност. От фактите става ясно, че забавянията в производството са били причинени от поведението на съдебните органи и са по тяхна вина. Забавянията са причинени по-конкретно от обстоятелството, че е имало няколко препращания на делото между прокуратурата и разследващите органи (вж. параграф 9 по-горе), от загубата на преписката по делото и усилията по възстановяването ѝ (вж. параграф 10 по-горе), както и от ненавременното изпращане на делото от прокуратурата на Софийски районен съд (вж. параграф 11 по-горе). Няма индикации, от друга страна, че жалбоподателят носи отговорност за каквото и да било съществено забавяне.

54. Като взе предвид съдебната си практика по този въпрос, Съдът счита, че продължителността на съдебното производство в настоящия случай е била прекомерна и не отговаря на изискването за „разумен срок“.

55. Следователно е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

2. Относно твърдяното нарушение на член 13 във връзка с член 6 § 1 от Конвенцията

56. Съдът припомня, че член 13 гарантира наличието на ефикасно средство за правна защита пред съответните национални власти при

твърдение за нарушение на изискването по член 6 § 1 за гледане на делото в разумен срок (вж. *Кудла срещу Полша (Kudła v. Poland)* [ГК], № 30210/96, § 156, ЕСПЧ 2000-XI). Вътрешноправното средство за защита е ефикасно, ако предотвратява твърдяното нарушение или неговото продължаване, или предоставя адекватно удовлетворение за вече извършените нарушения (пак там, § 158 и делото *Мифсуд срещу Франция (Mifsud v. France)* (реш.) [ГК], № 57220/00, ЕСПЧ 2002-VIII).

57. Затова Съдът трябва да определи дали в дадените обстоятелства по настоящото дело в българското право са съществували ефикасни правни мерки за защита относно продължителността на производството.

58. Що се отнася до ускоряване на производството, Съдът отбелязва, че допълнение към българския Наказателно-процесуален кодекс от юни 2003 г. – новият член 239а – въвежда възможността обвиняемият да поиска делото му да бъде разгледано от съда, ако предварителното производство не е приключило в определен срок (вж. параграф 21 по-горе). Жалбоподателят се е възползвал от тази правна мярка, което е довело до прекратяването на делото. Това обаче не компенсира вече натрупаното прекомерно забавяне. Що се отнася до периода преди тази дата, Съдът отбелязва, че в подобни дела срещу България е било установено, че към съответния момент в българското законодателство не е съществувала формална правна мярка, която би могла да ускори решаването по съдебен ред на основателността на наказателното обвинение срещу жалбоподателя (вж. *Османов и Юсеинов срещу България*, №№ 54178/00 и 59901/00, §§ 38 – 42, 23 септември 2004 г. и *Сиджимов срещу България*, № 55057/00, § 41, 27 януари 2005 г.). Съдът не вижда причина за различно заключение по настоящото дело.

59. Относно възможността за получаване на обезщетение Съдът се позовава на констатацията си, че в конкретните обстоятелства по настоящото дело исково дело за обезщетение за вреди по ЗОДОВ не е представлявало средство за правна защита относно продължителността на наказателното производство, което е трябвало да бъде изчерпано (вж. параграфи 29 и 30 по-горе). Следователно такъв иск не може да се счита за ефикасно правно средство за защита по смисъла на член 13 от Конвенцията. Освен това правителството не е доказало, че българската правна уредба осигурява на участниците в съдопроизводството други средства за получаване на обезщетение или друго правно удовлетворение за прекомерно дълги съдебни процедури.

60. Налице е съответно нарушение на член 13 от Конвенцията, тъй като жалбоподателят не е разполагал с вътрешноправно средство за привеждане в сила на гарантираното му от член 6 § 1 на Конвенцията право на „гледане на неговото дело в разумен срок“ или на адекватно обезщетение в това отношение.

IV. ОТНОСНО ОСТАНАЛАТА ЧАСТ ОТ ОПЛАКВАНИЯТА НА ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ

61. Жалбоподателят се оплаква също, че наказателното производство срещу него се е отразило неблагоприятно на личния и семейния му живот и че в резултат от разгласата в местния печат е бил уволнен и след това е имал затруднения да си намери работа като специалист в областта на финансите.

62. Съдът разглежда внимателно останалата част от подадените от жалбоподателя оплаквания. В контекста на материалите, с които разполага, и доколкото въпросите, предмет на оплакванията, са в неговата компетентност, Съдът намира, че те не разкриват прояви на нарушения на правата и свободите, залегнали в Конвенцията или Протоколите към нея.

63. Следователно останалата част от жалбата трябва да бъде отхвърлена като явно необоснована в съответствие с чл. 35 §§ 3 (а) и 4 от Конвенцията.

V. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

64. Член 41 от Конвенцията предвижда:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

65. Жалбоподателят претендира обезщетение за неимуществени вреди в размер на 20 000 евро за продължителността на наказателното производство и липсата на ефикасни средства за правна защита в това отношение, 30 000 евро за забраната за напускане на страната и липсата на ефикасни средства за обжалване в това отношение и още 37 000 евро за твърдяното нарушение на член 8.

66. Правителството оспорва исковите претенции.

67. Съдът отбелязва, че жалбоподателят несъмнено е претърпял неимуществени вреди вследствие от установените по-горе нарушения. Като взе предвид всички обстоятелства по делото и решавайки по справедливост, Съдът му присъжда 7 000 евро по този иск.

Б. Разноски

68. Жалбоподателят претендира също възстановяване на разноски в размер на 1 000 евро за адвокатски хонорари за производството пред

Съда. В подкрепа на исковата си претенция представя договор с процесуалната си представителка, в който се посочва, че адвокатското възнаграждение във връзка с изготвянето и подаването на жалбата му ще бъде покрито от фондация “Български адвокати за правата на човека” при часова ставка от 50 евро. Претендира също 101 евро разходи за превода на писмените му становища, пощенски разноски и концеларски материали. Представя пощенски разписки в размер на 85 лева (43,46 евро), две от които са за сметка на фондация “Български адвокати за правата на човека”. Представя също две разписки на обща сума 1 732,63 лева (885,90 евро) за платени суми на процесуалната му представителка от фондация “Български адвокати за правата на човека” за юридическата работа по делото на жалбоподателя пред Съда. Жалбоподателят иска присъдената сума за разноски по този иск да бъде платена на фондация “Български адвокати за правата на човека”.

69. Правителството оспорва исковите претенции като прекомерни.

70. Съгласно практиката на Съда жалбоподател има право на възстановяване на разходи и съдебни разноски единствено доколкото е доказано, че са действително и по необходимост направени и са в разумен размер. По настоящото дело, като взе предвид документите, с които разполага, и гореизложените критерии, Съдът счита за разумно да присъди сумата от 1 000 евро за разходите по всички искове, които да бъдат платени директно на фондация “Български адвокати за правата на човека”

В. Лихва за забава

71. Съдът счита за целесъобразно лихвата за забава да се изчислява на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка с добавени три процентни пункта.

ПОРАДИ ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Обявява* оплакванията относно забраната за напускане на страната, прекомерната продължителност на наказателното производство и липсата на ефикасни правни средства за защита в това отношение за допустими, а останалата част от жалбата – за недопустима;
2. *Приема*, че е налице нарушение на член 2 § 2 от Протокол № 4 към Конвенцията;
3. *Приема*, че е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията заради прекомерната продължителност на наказателното производство;

4. *Приема*, че е налице нарушение на член 13 във връзка с член 6 § 1 от Конвенцията заради липсата на ефикасно средство за правна защита за прекомерната продължителност на наказателното производство;
5. *Постановява*:
- (а) ответната държава да заплати на жалбоподателя в тримесечен срок от влизането на решението в сила съгласно член 44 § 2 от Конвенцията следните суми в левова равностойност по курса към датата на плащането:
 - (i) € 7 000 (седем хиляди евро) за неимуществени вреди плюс евентуално платимите налози;
 - (ii) € 1 000 (хиляда евро) за разноси плюс евентуално дължимите от жалбоподателя налози, които да бъдат платени директно на фондация “Български адвокати за правата на човека”;
 - (б) след изтичане на горепосочения тримесечен срок до извършване на разплащането върху горните суми се дължи проста лихва в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, плюс три процентни пункта;
6. *Отхвърля* останалата част от исковата претенция на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 20 януари 2011 г. в съответствие с член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
секретар на Отделението

Пеер Лоренцен
Председател